

N.B. Het kan zijn dat elementen ontbreken aan deze printversie.

Luister naar

07:03

Reportage

De Peel dreigt te verdrogen, 'we kunnen water niet langer voor lief nemen'

Droogte Boeren en natuurbeschermers denken na over hoe dit natuurgebied gered kan worden. Wat zijn de mogelijkheden?

 Arjen Schreuder ⌚ 3 augustus 2022

🕒 **Leestijd 4 minuten**

Tot voor kort mochten boeren rond de Deurnsche Peel zo veel grondwater oppompen als nodig was om hun gewassen groot te krijgen.

Foto Walter Herfst 📷

De Peel staat droog. Al jaren proberen natuurbeschermers een van de laatste stukjes hoogveen in het oosten van Brabant te redden, maar echt lukken wil dat nog niet. „De Peel en de zone van ongeveer twee kilometer daaromheen moeten veel hogere waterstanden krijgen”, zegt Wim van Opbergen, voorzitter van Werkgroep Behoud de Peel.

Van Opbergen, een onder boeren en bestuurders gerespecteerde maar ook gevreesde actievoerder, boekte eerder dit jaar een succes: de provincies Noord-Brabant en Limburg zagen zich gedwongen, na een uitspraak van de Raad van State, boeren niet langer vrij te stellen van een vergunning om grondwater te gebruiken voor het beregenen van hun gewassen. Volgens onderzoek van kennisinstituut Deltares valt namelijk niet uit te sluiten dat onttrekken van grondwater een „significant negatief effect” heeft op de kwaliteit van de natuur.

Die natuur betreft de Peelvenen: drie gebieden op de grens van Brabant en Limburg waar nog hoogveen te vinden is, een zeldzaam ecosysteem. In het gebied werd nog in de jaren vijftig van de vorige eeuw grootschalig turf gewonnen op gronden die later een agrarische bestemming kregen. Delen van

het gebied die niet werden ontgonnen, gelden inmiddels als Natura-2000-gebieden: de Groote Peel, de Deurnsche Peel en de Mariapeel.

In de gebieden tussen en naast deze natuur wordt landbouw bedreven, op ongeveer zeventuizend hectare grond. Hier mochten de boeren tot voor kort zo veel grondwater oppompen als ze nodig hadden om hun gewassen groot te krijgen. Nu geldt een overgangsregeling van twee jaar en de vraag is wat er daarna gaat gebeuren. Een totaalverbod? Voor welke gebieden? Voor een bepaalde periode in het jaar? Of zijn er andere maatregelen te bedenken zodat boeren toch nog mogelijk blijft?

Boeren hebben een ander idee

De boeren in de omgeving zijn niet van plan het verbod zonder slag of stoot te aanvaarden. Al was het maar, zegt Janus Scheepers, boer en bestuur van de zuidelijke land- en tuinbouworganisatie ZLTO, omdat de vergunningen voor het oppompen van grondwater dateren uit een tijd dat de natuur nog helemaal niet Europees beschermd was. „Daarmee zijn deze vergunningen bestaand gebruik en daar gelden andere regels voor.”

Meedenken over het tegengaan van de verdroging van de Peelvenen willen ze overigens wel. Ze hebben een methode bedacht die een beregeningsverbod zelfs geheel overbodig maakt: de aanvoer van extra water uit de Maas. „Wij denken liever in kansen dan in verboden”, zegt Scheepers.

De natuur mag niet door de hoeven zakken. Daarom moeten we het water zo veel mogelijk vasthouden

Mario Jacobs, dijkgraaf

De kwetsbare natuur in de Peelvenen wordt omsloten door kanalen waarover ooit de gewonnen turf werd afgevoerd. Deze kanalen worden gevoed met water

uit de Maas - water dat absoluut niet in de natuurgebieden zelf terecht mag komen, onder meer omdat dit te veel kalk bevat en dat schaadt de natuur. Het idee van de boeren is: laat gedurende het gehele jaar water uit deze kanalen de landbouwgronden in de omgeving van de natuur bevoeien, zo veel dat boeren een buffer kunnen opbouwen en zij veel minder vaak hoeven te sproeien, vooral op de momenten dat het er om spant: bij het kiemen en het 'afrijpen' van de gewassen. Scheepers: „We onttrekken straks per saldo minder aan de Peel dan we toevoegen. Een ander voordeel: we hoeven dan alleen bij grote hitte te beregenen.”

De Peelvenen zijn drie gebieden op de grens van Brabant en Limburg waar nog hoogveen te vinden is, een zeldzaam ecosysteem.

Foto's Walter Herfst 📷

Ondergrondse buizen

Scheepers troont de verslaggever mee naar het bedrijf van Arjan Manders, een melkveehouder met honderdnegentig koeien, pal naast de Deurnsche Peel. Manders neemt deel aan een proef waarbij water uit een van de kanalen, het Kanaal van Deurne, via een beekje naar zijn gronden stroomt. We staan naast de beek waarin met donderend geraas uit een dikke pijp vierhonderd liter water per seconde stroomt, richting het gras van boer Manders. Op diens percelen liggen ondergrondse buizen die de weilanden irrigeren, en met succes: het grondwater staat op veertig centimeter onder het maaiveld, waar het anders in een droge zomer als deze op honderddertig centimeter onder het maaiveld zou staan. En zo kan het gras voldoende groeien.

Manders: „We hebben op twaalf hectare ondergrondse buizen aangelegd. Dat is kostbaar. Maar beregenen is ook duur.” Hij wijst naar een perceel van zijn bedrijf in de verte. „Helemaal verdroogd. Je ziet de dorre plekken.” Waar de buizen op negentig centimeter diepte liggen, en via een stuwput water krijgen, is het gras mals en groen. „Je ziet het effect. Dit scheelt zeker de helft aan opbrengst.”

Een ander voordeel van al dat extra water is dat de hogere grondwaterstanden in de omgeving van de Peelvenen een „tegendruk” veroorzaken voor wegsijpelend water uit de natuur. Manders: „Het water kan daardoor niet gemakkelijk uit de natuur weglopen. Een win-winsituatie.” Scheepers: „Je moet niet vergeten: het gaat niet om een verbod op beregenen. Het gaat om de bescherming van De Peel.”

Lees ook:

Een volgende crisis dient zich aan: de kwaliteit van Nederlandse wateren is slecht en verbetert amper

De gesubsidieerde proef is begin dit jaar begonnen in samenwerking met waterschap Aa en Maas. Ook de waterbeheerders zijn enthousiast, zo blijkt als we toevallig en uitgerekend bij het inlaatpunt dijkgraaf Mario Jacobs treffen. Hij legt uit dat een provinciaal beregeningsverbod wellicht om juridische redenen onvermijdelijk is maar dat de boeren, net als de natuurbeschermers en de waterbeheerders, hard nodig zijn om De Peel te redden. Jacobs: „De natuur mag niet door de hoeven zakken. Daarom moeten we met z’n allen het water zo veel mogelijk vasthouden. Daar kunnen de boeren heel goed bij helpen. Hoe meer water zij vasthouden, hoe meer ruimte om te beregenen zij kunnen verdienen.

We bekijken nu hoe we dat met z'n allen voor elkaar kunnen krijgen.”

Melkveehouder Arjan Manders en boer Janus Scheepers staan bij een waterinstallatie.

Foto Walter Herfst 📷

Een juridische strijd hoopt de dijkgraaf te vermijden. „Laten we de grondwaterstand zo hoog houden dat natuurherstel kan plaatsvinden.” De vraag is wel of het waterschap straks, als meer boeren eraan mee willen doen, voldoende water uit de Maas de kanalen in kan laten stromen om iedereen te voorzien. Jacobs: „Daar werken we aan.” Het belangrijkste is, zegt de dijkgraaf, dat water niet langer voor lief wordt genomen. „Mensen gaan gelukkig inzien dat water waardevol is.”

Eén koe per hectare

Natuurbeschermer Wim van Opbergen is nog niet overtuigd. „Er is voor dit systeem heel veel Maaswater nodig. Ik betwijfel of dat er is.” Ook constateert hij dat het systeem kostbaar is en boeren ertoe zal aanzetten om gewassen te telen die veel geld opbrengen, maar die ook veel water vergen, zoals bomen en graszoden. „Dat is een risico.”

Verkiezlijker dan de „gekunstelde” oplossing van het waterschap en boeren vindt hij het simpelweg „vernatten” van een grote zone rondom de Peelvenen,

waarin alleen nog ruimte is voor het telen van, bijvoorbeeld, lisdodde als isolatiemateriaal of wilgen voor de biomassa. Van Opbergen: „Er moet een ander soort landbouw komen; veel extensiever. Wie één koe in plaats van drie koeien per hectare houdt, moet daar een inkomen uit kunnen halen. De overheid moet bij die transitie helpen.”

Bekijk ook deze fotoserie:

In heel Europa levert de aanhoudende droogte unieke beelden op

Een versie van dit artikel verscheen ook in de krant van 4 augustus 2022